

КЊИЖЕВНОСТ АУТОРСКЕ САМОСВЕСТИ

(Радмила Гикић Петровић: *Кубанске ђријашељице*, Академска књига, Нови Сад, 2020)

Приказивачу књиге писца изразите самосвести о природи књижевности и њеном функционисању прва је отежица, а друга је хибрид између путописа и романа. Прича је кренула као путопис о Куби, а завршила као роман о пријатељству две случајне сапутнице. Уз то, све је жар на врху цигарете, облачци дима и задовољство потрошача док траје дувана. Тако од Кубе, до жене, љубавника, пића и пријатељства. Кренимо од ставова из текста до система вредности који стоји као облак дима што се није распршио након угаслог жара на врху цигарете.

Наша Куба, читај путника, јесте непоновљивост виђења изван стереотипа, а пријатељица је ту да изоштрава запажања.

Ауторку не интересују политике, идеологије, него свакодневни живот обичног Кубанца, а понајвише приче о свакодневном животу и навикама знаменитих Кубанца као обичних људи. Интересују је приче о судбинама писаца и јавних личности као смртних људи с понеким божанским даром који се новцем, силом ни моћи не могу купити. *Да би ђисао, књижевник не би ђребало да се заноси идејама, не ђ осећањима и сђрасђима. Јалови ђисци су бескрајно досадни. Кад савлада унуђрашње ђређреке, онда је на добром ђуђу – каже ауторка.*

Врлина је у одмерености и обичних и даровитих људи. Путовања су ту крупно искушење. Још од Френсиса Бејкона до Монтења знамо да су два изазова путовања. Човек путује да би што пре стигао на циљ или да би уживао у пределима који се смењују пред његовим очима док путује. За Р. Гикић Петровић смисао путовања је овај други. Вероватно и трећи, као приповедачу, сазнати за причу, људску судбину коју упознајеш путујући. Јер *ђриче нас хране и ђреобликују, мењају наше мишљење о живођу и људима*, чине нас бољима. Зато треба ићи у ресторане, а не само музеје, јер у ресторанима нам се догађа понешто што ће нас изненадити и добро нам донети.

Ауторку, уз мање познате историјске личности Кубе, за које је понешто понела у сазнању припремајући се за путовање, у првом реду занимају светски познати Ернест Хемингвеј, Че Гевара и Фидел Кастро, као верзије познатих писаца с непоновљивим животним навикама, револуционара који се жртвују за идеју и моћника који упражњавају стечену власт и с њом неограничену моћ да је врше над сопственим народима, као три битне парадигме. О њима Радмила Гикић добро је обавештена из доступних књига и настоји да сазна оно што у књигама мање-више не пише, жели да види, додирне и сазна свакодневне животне навике тих личности и тако покаже утицај свакодневног живота на њихове психолошке профиле и доношење историјских одлука. Те наоко

ситнице смртних људи често опредељују животне судбине милиона људи. Тако сазнајемо шта је Хемингвеју значио бродић „Пилар“ и рибарска лука Кохимар, сазнајемо да је описана борба на живот и смрт с великом сабљарком искуство његовог пријатеља, остарелог рибара Карлоса Гутнера Раме, а не непосредно искуство писца, да је кратки роман *Сћарац и море* написао за шест недеља и он му је донео Нобелову награду, да је био опседнут женама, као *tacho man* пићем, ловом, риболовом, борбом сваке врсте, али и слаб према педесетак мачака и десетак керова. Своју немоћ испољио је у последњој љубави према Далматинки нашег порекла, Адријани Иванчић, а самоубиство је извршио, по сведочењу сапутнице Стане, из немоћи да више пише. Био је то израз и ослабљене мушке моћи.

Ауторку посебно фасцинира контроверзна личност Че Геваре, симбол револуције која тече. Од младости правдољубив, али алкав према другима и себи, суров према саборцима и сапутницима а пажљив и нежан према непријатељима, месецима и годинама занемарујући ближње и жене а потом фокусиран на исцрпљујућу љубав и нежност, одричући се минимума услова за преживљавање а истовремено повремено уживајући у привилегијама од власти повлашћених, служећи Фиделу Кастру до краја живота, али одбијајући да ужива у привилегијама који му је Фидел трајно нудио, он, занесен идејом револуције, завештао је својој деци следеће: *Ваш отац је био човек који је чинио оно што је мислио и увек био веран својим уверењима... Саосећајите са сваком нејравдом према било коме, било где на свету. То је најлепша особина једној револуционара.*

Особина коју је Че Гевара сматрао најлепшом особином револуционара била је ипак утопијска. Практично, сломила се на његовом настојању да је пренесе у Африку. Покушао је то у Конгу, неуспешно. Че није схватио да услови за револуцију, по временским и просторним, а понајвише цивилизацијским и културолошким аспектима, нису исти свугде у свету, поготову тамо где су степени корупције и кастинске разлике дубоко укоренењени не само у митове и већину народа на којима се револуција покушава извести, него и у саму идеју револуције. Материјалне неједнакости у револуцији једу своју децу и међу онима који су њене присталице. Сведочи то и разлика у исхрани за руководство револуције у московском хотелу „Лукс“ и она из казана за обичне војнике револуције.

Фиделу Кастру су се с одушевљењем, подршком и уверењем у спас човечанства придруживали не само Че Гевара, него и Сартр, Марио Варгас Љоса, Маркес и други. Један по један су га, разочарани, и напуштали. Че му је остао веран, мада је кренуо и на друге просторе осим јужноамеричких. Фидел Кастро није, међутим, напуштао Че Гевару. Њему је дизао споменике и материјализовао славу тако што му је посвећивао читаве ритуале, а самом себи и Кубанцима забранио да њега, Кастра, након смрти, обоготворе. За живота је узимао себи све што је хтео, а народу остављао да живи на минимуму, правећи изванредан ред у том сиромаштву, одређујући приоритете који народу омогућавају да преживи и у оскудици тражи срећу и радост. Буди сретан у оном што имаш, не тражи срећу гледајући оне који имају више. Све оскудице у свакодневном животу Фидел је прекривао вишесатним говорима и обећањима након којих су сви морали да буду задовољни и не приметите да та обећања нису изречена да би постала

стварност. Реч је била о засићењу речима емотивних потреба, а не потреба свакодневне стварности.

За Че Гевару револуција је била глобални, светски покрет, који се не зауставља у освајању власти у држави којој револуционар припада. Че се одрекао статичког владања над сопственим народом, да би из те позиције ширио револуцију на друге народе и државе. Аналогон је идеја совјетског бољшевизма као интернационализације, у ствари русификације неруских народа и стварање новог, совјетског човека, који говори руски као језик међународне комуникације. Фидел Кастро је, у суштини, био стаљиниста, бољшевик. Че Гевара глобални револуционарни утописта с личним врлинама и слабостима. Његов покушај да пренесе револуцију утопистичког глобалног типа на нове просторе није уродио плодом јер није схватио меру унутрашње англистичке или франкофоне колонизације афричких, више племена са својим митовима и системима вредности, него нација и држава. О томе сведочи Франц Фанон у књизи *Презрени на свећу*.

У Куби се живи као у Србији, у најсрамнијем незнању. Уметници су мањина љубавних трешника. Срећа је у ономе што имаш, а не у ономе што желиш. Поука Фигелу Кастру и свим диктаторима – сјасиши их не може ни оружје ни бојаштво, само мањина која мисли. Резиме једног дела сјановишта насјавља се, ѿсци које Радмила Гикић наводи у Куби су људи грубог реда, иако најбољи што Куба има за будућност. За животи им је од ѿолишке додељен ѿакао, иако су заслужили рај. Овај пасус италиком није цитат, него приказивачев резиме целине романа.

А шта нам то као лепши, неградоносни облак нуде *Кубанске ѿријашелице*?

У првом реду лепоте, страсти, хедонизам, митове и обичан живот изван сваке логике на Куби. Шта то подразумева?

Плантаже дувана, шећерне трске, плаже које није уништио ни пад у комунизам – и комунистима је била доступна њихова лепота, додуше само привилегованима – дивљи коњи без броја, музика која расплеше биће у сваком тренутку до задњих атома, доступне прелепе жене и мушкарци, бесплатно школовање и медицина, минимум хране, одеће свима, ко хоће – има авантуре, ко неће – не мора, свест и самосвест о другима и себи, а најбоља су свакаква изненађења ако је човек за њих спреман.

Куба је непатворени хедонизам. Иако нема ничег да купиш, уживаш у оном што имаш, у истраживању предела, пића и хране, предавању музици, нема луксуза али нема ни гладних, сви чезну да оду с Кубе, али и да се што пре њој врате. Умрећемо жељни Кубе као што сви умиремо жељни љубави, рекла је њихова књижевница Сое Валдес.

Куба је као жена, страст која сагори.

Сапутница Радмиле Гикић Петровић, именом Стана Михајловић, остала ми је ипак аморфан књижевни лик. Нисам сигуран да ли је стварна или измишљена? Остаје у памћењу становиште сапутнице Стане да путовања помажу човеку да боље упозна самог себе. Уосталом, за књижевну вредност овог романа то није ни битно.

Најубедљивија ми је с Кубе остало сазнање Фидела Кастра да сва слава овога света стане у једно зрно кукуруза.